

Kuva: Jari Ilmonen

Luonnehdinta

Lähteitä ja lähdesoita luonnehtii jatkuva pohjaveden ulosvirtaus (lähteisyys). Vesi on kylmää, läpi vuoden tasalämpöistä ja jatkuvan virtauksen vuoksi hapekasta ja mineraalirikasta. Lähteiköt tarjoavat ravinteisuutensa ja erityisen pienilmastonsa ansiosta elinympäristön vaateliaalle ja osin myös harvinaiselle putkilokasvi-, sammal- ja selkärangatonlajistolle. Luontotyyppiin sisältyvät avolähteet, tihkupinnat, lähdenorot ja -purot, mukaan lukien niitä ympäröivä vallitsevasti lähteisyyttä ilmentävä kasvillisuus, sekä näiden muodostamat erilaiset yhdistelmät huurre-sammallähteikköjä (ks. 'huurre-sammallähteet') lukuunottamatta. Luontotyyppi vaihtuu vähittäin ympäröivään kasvillisuuteen, kuten lievemmin pohjavesivaikutteisiin soihin. Lähteiköt ja lähdesuot ovat yleensä pienialaisia, mutta koko voi vaihdella neliömetristä useisiin hehtaareihin. Pienialaisimpia ovat yksittäiset avolähteet ja tihkupinnat. Laaja-alaisimpia lähteikköjä esiintyy etenkin harjumailla, vaaroilla ja tuntureilla.

Luontotyypin luonnontilaisuuden kannalta keskeisiä piirteitä ovat lähteen ja lähdesuon rakenteellinen koskemattomuus (ei vedenottorakenteita, ojituksia, ajouria, hakkuita), lähdevaikutteisen kasvillisuuden vallitsevuus, lähteikköä ympäröivän puuston luonnontilaisuus, vesitalouden häiriintymättömyys (pohjaveden korkeus, virtaama), luontainen veden laatu ja pienilmaston häiriöttömyys (lämpö- ja valais-tusolot).

Levinneisyys

Luontotyyppiä esiintyy koko maassa ja monenlaisissa ympäristöissä, kuten metsissä, soilla ja tuntureilla. Ilmaston humidisuuden ja vaihtelevan korkokuvan vuoksi lähteisyys on yleisintä Pohjois-Suomessa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa tunturi- ja vaaramaastossa. Etelämpänä lähteikköjen esiintyminen painottuu etenkin harju- ja reunamoreenialueille (esim. Salpausselät).

Nykytila ja uhkatekijät

Lähteiden ja lähdesoiden esiintymisverkosto on harventunut, esiintymispinta-ala pienentynyt ja jäljellä olevien esiintyminen luonnontila heikentynyt. Monet luontotyyppille luonteenomaiset lajit ovat uhanalaisuneet erityisesti maan etelä- ja keskiosissa, jossa luontotyypin tilan heikkeneminen on ollut erityisen voimakasta. Metsien ja soiden ojitukset, hakkuut ja maanmuokkaukset sekä pohjaveden otto ovat merkittävimmät luontotyypin tilaa heikentäneet tekijät. Lähteitä ja lähdesoita ovat tuhonneet ja niiden luonnontilaa heikentäneet myös mm. pellonraivaus, purojen perkaukset, maa-ainesten otto ja rakentaminen.

Maankäyttöpaineet uhkaavat monia lähteikköjä ja lähdesoita myös tulevaisuudessa. Suojelutason arvioidaan kuitenkin kehittyvän hitaasti parempaan suuntaan. Lähteikköjen säilymistä pyritään turvaamaan lainsäädännöllisin keinoin (metsälaki, vesilaki) ja metsänhoitosuosituksilla. Luonnontilaltaan heikentyneiden lähteikköjen tilaa on myös pyritty parantamaan ennallistamalla sekä yksityismetsissä että valtion suojelualueilla.